

Çocuk hakları ve çocukların istismarcı ile evlilikleri

Children's rights and child marriages with the abuse offenders

Sevcan Karakoç Demirkaya¹

¹Doç. Dr., Klinik Psikiyatri Dergisi Editörü
İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-2778-9174>

Çocuk hakları ve evlilikleri diye yazarken bile bu iki sözcük tezat ve ilişkisiz durmaktadır. Ancak şu sıralar, Türkiye gündeminde yazıda durması değil gerçekte bunun hayata geçirilmesi tartışılmaktadır. Türk Ceza Kanunu 103. Maddesinin (1) farklı yorumlanması ile 15 yaşını doldurmamış çocuk istismarlarında rıza aranmazken, bunun ortadan kaldırılması ve istismarcıyla evliliklere af gelmesi 2016 yılından beri çeşitli şekillerde yasal düzenleme programlarına yargı paketi olarak dahil edilmeye çalışılmaktadır.

Çocuk yaştaki evlilikler hiç bir şekilde çocuk haklarıyla bağdaştırılmaz. Hele çocukların istismara uğradıktan sonra mağduriyetlerini katlayacak şekilde istismar failleri ile evlendirilmesi tüm haklarının ihlalidir. Buna zemin hazırlayacak yasal düzenlemelerin sağlanması ise devlet eliyle istismara teşvihtir. Ruh sağlığı alanında çalışanların görevi psikiyatrik hastalıkların tanısı ve tedavisi dışında koruyucu ruh sağlığı hizmetlerini de sağlamaktır. Özellikle çocuk ruh sağlığı alanında çalışanların çocuk haklarının savunucusu olması ve her türlü istismara karşı tepki göstermesi ve çocukların korunmasına yönelik düzenlemelerde bilirkişi olarak yer alması gerekmektedir. “Cinsel istismar failine af” görünümüyle tekrar gündeme yansıyan yasa tartışmaları çocuk istismarını özendirici aynı zamanda çocuk haklarına da aykırı bir durumdur.

Birleşmiş Milletler’e üye olarak Türkiye; 20 Kasım 1989’da imzalanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin taraf devletleri arasında yer almaktadır. Bu sözleşmenin 34. Maddesi çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verilmesini içermektedir (2). Taraf devletler bunu sağlamak için her türlü önlemi almakla yükümlüdürler. Taraf devletler, çocukların esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek

her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar. Burada bahsi geçen çocuk 18 yaş altındaki bireyleri kapsamaktadır.

Türkiye’de, 3.7.2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile ilişkilidir (3) ve bu kanunda da “çocuk”, “18 yaşını doldurmamış kişi” olarak sayılmaktadır. Bu kanun suça sürüklenen çocuklar dışında korunma ihtiyacı olan çocukları da içermektedir “Korunma ihtiyacı olan çocuk”; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen çocuklar anlamına gelmektedir.

İstismar için risk etmenlerinden birisi düşük sosyoekonomik seviyeye sahip olmak ve mağdurun bilişsel kapasitesinin yetersiz olmasıdır (4). Bu iki risk etmeni ise aslında tartışılan yasal düzenlemenin ne gibi olumsuzluklar getireceğini göstermektedir. Ekonomik zorluğu olan bir aile küçük kız çocuğunu daha iyi bir durumdaki kişiyle evlendirecektir. Ya da istismarcısına “rıza” gösteren zihinsel yetersizliği olan kız çocuğu daha kolay evlendirilecek ve fail affedilecektir. Böyle bir yasal düzenleme sadece mağdur ve failler üzerinde etkili değil, tüm toplum üzerinde olumsuz etkilere sahip olacaktır. Çocuk evliliklerinin her türlüşünün karşısında olunmasının gerekçesi beden gelişmiş bile olsa 18 yaş altı bir çocuğun ruhsal açıdan evlilik ve anneliğe hazır olmamasındandır. İstismarcısı ile evlenen kadınlarda tüm ruhsal bozukluklar özellikle depresyon, intihar ve aile içi şiddet daha sık bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü 20 yaş öncesi gebelikleri “adölesan gebelikler” olarak tanımlamakta ve her türlü prenatal ve postnatal sorunların bu grupta daha sık olduğunu bildirmek-

(*Klinik Psikiyatri* 2019;22:378-379)

DOI: 10.5505/kpd.2019.84756

378

tedir. Ayrıca ergen gebeliklerinde hem annede hem de bebekte psikopatoloji daha sık bulunmuştur. Prototip olarak bağlanma bozulmakta ve diğer patolojiler de bunu izlemektedir.(5).

İstismar faili ile evlendirilmesi durumu kadınların, ömür boyu istismar edilmesi demektir. Çocuğun yaşama hakkı içerisinde fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün dokunulmazlığından bahsedilmektedir. Ayrıca çocukların gelişme hakkı ve korunma hakkı da vardır. Evlenen çocuğun okul dışı kalması ve geleceğini şekillendirme olanağının elinden alınması da çocuk haklarına aykırı bir davranıştır (6). Bildirgelerin yasalar gibi kesin hükmü olmadığı için sıklıkla delindiği görülmektedir.

Tarih boyunca toplumların zamana, gelişmişlik düzeylerine ve sosyokültürel yapılarına göre çocuğa farklı değerler verdiği görülmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nen çok önce Türkiye'de çocuklara ayrıcalıklar tanındığı bilinmektedir. Genel olarak çocuklarla ilgili 4 önemli düzenlemeler şu şekildedir: Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959), Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989). Türkiye tüm bu bildirelerde onay vermiştir (6). Bu tarihsel sürece bakıldığında

2020 yılına girerken çocukların üstün yararını gözetmeyen uygulamalara kapı aralamak çağ dışı kalmaktır.

Sonuç olarak, sosyal politikalar geliştirmek ve her zaman çocuk haklarının savunucusu olmak biz ruh sağlığı alanında çalışan ve bu alanı içeren araştırma yapanların vazgeçilmez ilkesi olmalıdır.

Yazışma adresi: Doç. Dr. Sevcan Karakoç Demirkaya, İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
drsevcanarakoc@yahoo.com

KAYNAKLAR

1. Türk Ceza Kanunu, 103.madde. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>
2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, <https://www.unicef.org/turkey/çocuk-haklarına-dair-sözleşme>
3. Çocuk Koruma Kanunu 5395, Resmi gazete 15.07.2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5395&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=5395&Tur=1&Tertip=5&No=5395>
4. Demirkaya SK, Küçükköse M. Ruhsal Durum Muayenesi İçin Çocuk ve Ergen Psikiyatrisine Yönlendirilen Cinsel İstismara Uğramış Çocuk ve Ergenlerin Demografik ve Klinik Özellikleri. Adli Tıp Bülteni 29 Nisan 2017; 22:14-20.
5. Hodgkinson S, Beers L, Southammakosane C, Lewin A. Addressing the mental health needs of pregnant and parenting adolescents. Pediatrics 2014;133:114-122
6. Kurt S . Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2016; 0(36): 0-0. DOI: 10.21560/spcd.28915